

5. Meleshko, V. V. (2013). The Management of development of rural small schools. Kyiv: Pedagogical thought, 104.

6. Pervouralskaya, I., Scherbakova, L. et. al (2004). Organizational-pedagogical conditions of the innovative activities of extracurricular institutions of a new type. Director of the school, 33-34, 7–41.

7. Sergeeva, L. M.; Oliynyk, V. V. (Ed.) (2013). Managing the development of technical and vocational education institutions: theory and methodology. Kyiv – Kherson: Ailanthus, 452.

8. Slobodchikov, V. S. (2003). Problems of formation and development of innovative education. Innovations in education, 2, 4–18.

9. Kunz, G., O'donnell, C.; Gvishiani, D. M. (Ed.) (1981). Office: system and situational analysis of managerial functions. Moscow: Progress, 250.

10. Kutsenko, V. S. (1984). Social problem: the Genesis and the solution. Methodological analysis. Kyiv: Of Sciences. the idea, 438.

11. Marmaza, A. I. (2004). Innovative approaches to the management of the school. Kharkov: Osnova, 240.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Голобородько Є. П.
Дата надходження рукопису 11.05.2016*

Назаренко Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра менеджменту освіти, Херсонська академія неперервної освіти, вул. Покришева, 41, м. Херсон, Україна, 73034
E-mail: nazarenko-l@bigmir.net

УДК 37.014.6:005

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

С. Ф. Одайник

У статті обґрунтовано проблему управління якістю загальної середньої освіти на регіональному рівні; зазначено, що сучасна система управління освітою має враховувати регіональні особливості в організації навчально-виховного процесу; доведено, що здійснення моніторингу дасть можливість органам управління одержати об'єктивну інформацію про рівень якості освіти в регіоні та використати її для корекції діяльності в навчальних закладах

Ключові слова: *якість освіти, управління якістю загальної середньої освіти, моніторинг якості освіти, регіональна система освіти*

The article is grounded the problem of management by quality of general secondary education. It is proved that actuality of this problem was reasoned by increasing needs of general educational potential of nation, guaranteeing of competitiveness of graduates of general educational schools and universities in labor market both within the State and at the international level. It is determined that the quality of education characterized not only the result of educational activity of graduate of teaching institution, but factors of forming of this result, which depended on the aim of education, content of methodology, organization and technology. It is proved that management by: quality of education at the regional level would foresee the analysis of quality of general secondary education, its assessment, working out of conceptual approaches to the projecting and modeling of innovative processes, realization of educational standards as the basis for objective monitoring of quality of education, working out of information technologies in systems of management by quality of education

Keywords: *quality of education, management by quality of general secondary education, monitoring of quality of education, regional system of education*

1. Вступ

Освіта – одна з провідних складових розвитку держави. Тому підвищення якості освіти – необхідна умова покращення життя суспільства. Реформування освітньої галузі в Україні, швидкий розвиток інформаційних технологій, підвищення вимог до навчальних закладів з боку споживачів послуг викликало необхідність упровадження нових моделей управління якістю освіти на всіх рівнях: державному, регіональному, муніципальному.

Розвиток і удосконалення освіти в регіоні потребує вичерпного знання про її стан. Якість шкільної освіти має визначатись на основі стандартів освіти та

моніторингових досліджень. Моніторинги якості освіти передбачають систематичний збір, збереження, оброблення, аналіз, корекцію і поширення даних про досягнення в галузі освіти. Освітній моніторинг впливає на функції регіонального управління якістю освіти і є основою для прогнозування розвитку системи освіти у регіоні, визначення результативності освітнього процесу.

2. Аналіз основних досліджень і публікацій

Проблемі підвищення якості освітнього процесу присвячені дослідження таких учених як Є. Березняка [1], І. Булах [2], Л. Ващенко [3], Л. Даниленко

[4], Г. Єльнікової [5], Ю. Конаржевського [6], Т. Лукіної [7], О. Ляшенко [8], В. Панасюка [9], В. Пікельної [10], М. Поташника [11], А. Субетто [12] та ін. Більшість науковців, які працюють у галузі освіти, вважають проблему підвищення якості освіти центральною для реформування освіти в цілому.

Проблема управління якістю загальної середньої освіти є найбільш актуальною серед питань сучасної освіти. Її актуальність викликана потребами забезпечення конкурентоспроможності випускників загальноосвітніх шкіл.

Аналіз наукових досліджень свідчить про наявність значної кількості праць вітчизняних зарубіжних авторів, що стосуються державної освітньої політики й управління якістю освіти. Але ще не знайшло достатнього розроблення питання управління якістю ЗСО на регіональному рівні.

3. Мета дослідження

Здійснення теоретичного аналізу проблеми управління якістю загальної середньої освіти в регіоні.

4. Теоретичні положення дослідження проблеми управління якістю загальної середньої освіти на регіональному рівні

4. 1. Сутнісна характеристика категорії «якість освіти»

Якість освіти є складною категорією, що має певні властивості та характеризується багатоаспектністю, багатовимірністю та багатопараметричністю [13]. На основі вимог міжнародного стандарту «якість освіти» можна визначити як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу або його результату, що надають їм здатність задовольняти освітні потреби всіх суб'єктів навчально-виховного процесу – учнів і студентів, їхніх батьків, викладачів, роботодавців, управлінців тощо [6, 13].

За визначенням Т. Лукіної принцип якості є провідним в удосконаленні якості загальної середньої освіти. Вона зазначає, що якість освіти залежить від багатьох чинників, провідними серед яких є професіоналізм та особистісні якості тих людей або груп людей, що її реалізують. Це вимагає від працівників і керівників навчальних закладів фахової компетентності як необхідної умови надання якісних освітніх послуг населенню [7].

Якість освіти, підкреслює Я. Яхнін, визначається не тільки обсягом знань, але й параметрами особистісного, світоглядного, громадянського розвитку, при цьому проблема якості освітнього процесу розглядається з позицій загальнолюдської і соціальної цінності освіти [14].

На думку Ю. Кравченко, якість освіти можна представити як багатовимірну модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища, у якому відбувається її розвиток, та системи освіти, що реалізує ці норми й вимоги на певних етапах навчання людини [15].

Є. Борисова визначає такі характерні риси, що розкривають зміст поняття «якість освіти» в науковому і прикладному аспектах: культурно-історична обумовленість, комплексність, системність, міждис-

циплінарність, цілеспрямованість, стандартизованість, суб'єктність [16].

В. Зайчук вважає основними параметрами якості освіти наступні положення: відповідність навчальних досягнень учнів державним освітнім стандартам; якість навчально-виховного процесу, що забезпечує рівень особистісного розвитку; динаміка індивідуальних досягнень у самовизначенні, саморозвитку, самореалізації; навчально-методичне забезпечення процесу підготовки (навчальні посібники, методичні розробки); позитивна мотивація навчання, готовність до пізнавальної діяльності; якість управління освітніми програмами, що мають бути спрямовані на основну мету системи освіти – «забезпечити умови для всебічного розвитку учнів, виховання громадянина демократичного суспільства» [17].

Основні критерії та показники якості шкільної освіти складаються з таких елементів: інформаційне забезпечення, матеріально-технічне забезпечення, педагогічні кадри, керівні кадри, навчально-виховний процес, підготовка дошкільників до навчання в школі, науково-методична робота. Тобто, управління якістю освіти відбувається в чітко налагодженій співпраці всіх освітніх структур.

Отже, якість освіти – це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та ефективне формування особистісної компетентності. Складовими поняття «якість освіти» є якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму та якість результату освіти.

4. 2. Регіональний підхід до управління якістю загальної середньої освіти

Сучасна система управління освітою в Україні визначена як державно-громадська, що має враховувати регіональні особливості та тенденції до зростання автономії навчальних закладів, конкурентоспроможності освітніх послуг. Така модель управління передбачає перерозподіл функцій і повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та навчальними закладами. Тому управління якістю загальної середньої освіти має здійснюватися на всіх рівнях: державному, регіональному, місцевому, локальному.

Одна з цілей регіоналізації освіти – автономізація навчальних закладів, коли навчальний заклад захищений необхідною нормативно-правовою базою і керується у своїй діяльності принципами загальнодержавної і регіональної політики, функціонує в умовах чіткого розподілу прав і повноважень, має багаторівневе і багатоканальне фінансування, ефективно вирішує кадрові питання і здатний самостійно контролювати якість підготовки випускників, забезпечувати багаторівневість освіти [17]. Співвідношення загальнодержавного та регіонального залежить, з одного боку, від нормативно-правової забезпеченості, визначеної державної політики галузі, державних стандартів освіти та створення соціально-педагогічних і організаційно-економічних умов для варіативної освіти, з другого.

Регіон – це територіально спеціалізована й адміністративно визначена частина території країни,

що характеризується цілісністю відтворювального процесу і єдиною системою управління. Він є своєрідним ядром економічного, соціального і екологічного облаштування простору, а також мобілізації з цією метою матеріальних, трудових, фінансових та інтелектуальних ресурсів. Регіон є складною соціально-економічною системою [18].

Ознаками освітнього регіону як цілісної, територіально визначеної освітньої системи, що об'єднує діяльність всіх загальноосвітніх навчальних закладів та взаємодіючих з ними відомств та організацій в єдиний освітній простір, виступають такі чинники: наявність єдиної освітньої політики; узгоджена діяльність різних відомств і управлінь (освіти, культури, правового забезпечення, соціального захисту та ін.) на основі загальнолюдських цінностей і цілей освіти; концептуалізація освітньої діяльності на основі ідей особистісно зорієнтованого підходу, свободи вибору засобів його здійснення кожним загальноосвітнім навчальним закладом; перехід від управління діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів до управління культурно-освітніми й інноваційними процесами, що впливають на загальнокультурне та інтелектуальне середовище регіону в цілому; утвердження й розвиток державно-громадських форм управління освітою в регіоні [19].

Регіональне управління – це сукупність принципів, методів, форм і засобів впливу на господарську діяльність регіону. Регіональний рівень управління якістю загальної середньої освіти забезпечує розвиток освіти в окремому регіоні, створює умови для впровадження та реалізації освітніх нововведень у практику шкільного навчання та виховання, сприяє пошуку доцільних механізмів управління цими процесами. Згідно з чинними нормативними актами, за регіональними органами управління освіти закріплюється право на прогнозування та розроблення регіональних програм розвитку освіти, залучення наукових сил до реалізації перспективних завдань освіти, що загалом створює правове поле для підтримки соціально-педагогічних ініціатив на регіональному рівні.

Аналіз наукових досліджень із питань регіонального управління освітою свідчить про те, що інноваційний пошук в управлінні якістю освіти необхідно здійснювати з урахуванням специфіки соціально-економічного та культурного розвитку регіону, технологічних досягнень, формалізації нових ідей у програмах і проектах. При цьому важливо враховувати потреби формування інформаційної, організаційної, матеріально-технічної, науково-методичної інфраструктури для підтримки нововведень. Учені рекомендують створення лабораторій, центрів моніторингових досліджень, науково-методичних центрів, психолого-соціологічних служб, центрів інформатизації та комп'ютеризації, навчально-науково-виробничих комплексів тощо. Такі служби підтримки нововведень дають змогу зробити перші узагальнення досвіду інноваційної управлінської діяльності щодо якості освіти в усіх регіонах України.

Утвердження регіонального підходу в управлінні якістю освіти дає можливість з одного боку, враховувати регіональні особливості (історичні,

культурні, соціально-економічні та ін.) у змісті, організації навчально-виховного процесів; з другого – оптимізувати мережу навчальних закладів різних типів та з різними освітніми послугами для забезпечення зростаючих потреб суспільства щодо отримання якісної освіти. Відтак, регіональна система освіти як організаційна структура, що знаходиться на відповідній території та віднесена до соціально-економічної системи відповідного адміністративно-територіального регіону дає можливість найповніше забезпечити неперервність освіти особистості [20].

Реалізація умов формування нової якості освіти на регіональному рівні здійснюється за допомогою науково-методичного, кадрового і організаційного забезпечення системи управління якістю освіти. У зв'язку з цим постає завдання щодо розроблення та поетапного впровадження сучасних технологій управління якістю освіти в регіоні зокрема моніторингу, основними завданнями якого, як вважає Т. Лукіна, є:

– визначення якості навчальних досягнень учнів, рівня їх соціалізації; встановлення зв'язку між успішністю учнів (студентів) і соціальними умовами їх життя, результатами роботи педагогів, рівнем їх соціального захисту, моральними установками, запитами, цінностями тощо);

– оцінювання якості кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного, лабораторного забезпечення й оснащення навчальних закладів; величини впливу на навчальний процес державних освітніх стандартів, навчальних програм, організації шкіл і класів, методичного та технічного обладнання та інших факторів;

– аналіз політики держави у галузі забезпечення гарантій доступності освіти та покращення її якості тощо;

– виявлення факторів, які чинять вплив на хід і результати освітніх реформ з метою зменшення їх негативного впливу (або, навіть, і нейтралізації);

– порівняння результатів функціонування закладів освіти з метою визначення найбільш оптимальних шляхів їх розвитку [21].

Моніторинг якості освіти як управлінська дія характеризується трьома складовими, а саме: безперервністю відстеження; виділенням параметрів, факторів, критеріїв; ухваленням управлінського рішення та здійснюється на всіх рівнях управління якістю освіти, що представлено нижче (рис. 1) на прикладі Херсонської області.

У трирівневій організаційній схемі моніторингу перший рівень належить загальноосвітнім навчальним закладам, де відбувається збір первинної інформації; другий рівень забезпечують районні (міські) відділи управління освіти, до складу яких входять районні (міські) методичні кабінети – вони обробляють первинну інформацію та здійснюють порівняльний аналіз якості освіти по всіх навчальних закладах (району) міста. На третьому рівні моніторинг на партнерських засадах здійснюють управління освіти і науки Херсонської обласної державної адміністрації і КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Тут відбувається збір, вивчення, оброблення і аналіз інформації по узагальнених і якісних показниках ро-

звітку освіти по кожному району (місту) області, а також детермінуються можливі шляхи коригування освітньої ситуації з метою її подальшого розвитку.

У системі управління якістю ЗСО на основі моніторингу надзвичайно важливим є налагодження двостороннього зворотного зв'язку між усіма суб'єктами управління, який традиційно здійснюється шляхом звітування адміністрації загальноосвітнього навчального закладу перед органами управління вищого рівня, а також через аналітичні звіти науково-методичної лабораторії закладу післядипломної освіти за результатами моніторингових досліджень в одному напрямі та через корекцію цілей розвитку регіональної системи освіти – в зворотному.

У тривірневій організаційній схемі моніторингу, розробленій нами, цикл прямого і зворотного зв'язку викладено дещо по-іншому. По-перше, з метою узгодження цілей розвитку загальної середньої

освіти в регіоні та параметрів оцінювання її якості при обласному управлінні освіти створюється робоча група, яка працює на засадах державного-громадського управління. Тому до її складу входять як спеціалісти управління, так і члени громадської ради, науково-педагогічні працівники регіонального закладу післядипломної педагогічної освіти, досвідчені керівники навчальних закладів.

Робочою групою визначаються об'єкти оцінювання, розробляється концепція оцінювання якості загальної середньої освіти з урахуванням Стратегії розвитку регіональної освіти. Закладом післядипломної педагогічної освіти зокрема науково-методичною лабораторією ЗНЗ та моніторингу якості освіти розробляється Програма моніторингових досліджень та її науково-методичне забезпечення, на підставі чого координаторами спільно з методистами районних (міських) методичних служб здійснюється зовнішнє оцінювання якості ЗСО.

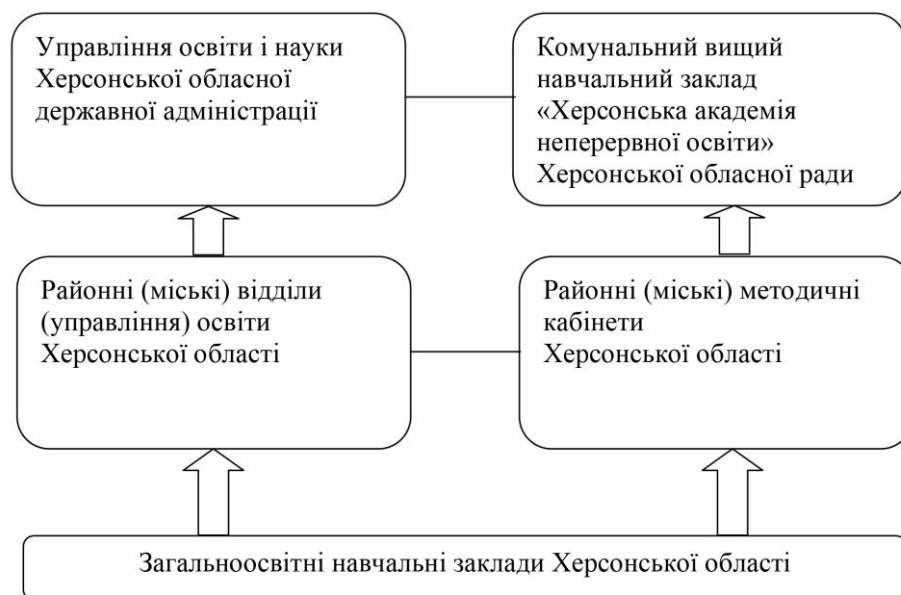

Рис. 1. Схема взаємодії складових регіональної системи загальної середньої освіти в Херсонській області

Сутність зворотного зв'язку полягає не лише в отриманні узагальнених звітів, довідок тощо, а в розробленні обласною робочою групою пропозицій щодо корегування цілей розвитку освіти в регіоні, що спонукає регіональні управління до розроблення освітніх програм (проектів), узгодження управлінських рішень з управліннями та відділами освіти нижчого рівня. Таким чином здійснюється управлінський вплив на цілі та зміст розвитку загальноосвітніх навчальних закладів.

По-друге, на відміну від періодичності зовнішнього оцінювання якості загальної середньої освіти засобами атестації школи у нашій схемі передбачено проведення педагогічного аудиту за запитом керівника. Метою та завдання аудиту є: вивчення результатів педагогічної й управлінської діяльності, виокремлення негативних і позитивних тенденцій організації освітнього процесу, розроблення на цьому підґрунті пропозицій щодо усунен-

ня негативних тенденцій; упорядкування системи діяльності педагога (керівника) та переведення її в новий якісний стан; контроль за дотриманням законодавчих норм.

Перевагами аудиту є те, що адміністрація школи сама ініціює контроль, а тому не схильна приховувати недоліки; така перевірка не призводить до негайних оргвисновків, чого найчастіше побоюються керівники шкіл. Відтак формується атмосфера співпраці між аудитором та педагогами, обидві сторони мотивовані на розв'язання проблеми. З іншого боку, під час вивчення стану справ аудитор пропонує адміністрації спільно визначити шляхи розв'язання певних проблем. Зазвичай вони не надають готових управлінських рішень, а здійснюють пошук адекватних для певної організації дій. Результати аудиту мають закритий характер, їх не доводять, на відміну від інспекторських перевірок, до відома керівників інших навчальних закладів.

Попри очевидні переваги існують суб'єктивні й об'єктивні чинники, що протидіють упровадженню аудиту в освітянську практику України. До них можна віднести стереотипи мислення як працівників управлінь освіти, так і керівників шкіл, які сприймають їх лише як інспекторів. Крім того, адміністрація навчальних закладів не завжди окреслює коло проблем, що виникли всередині організації, та вважає зовнішнє оцінювання діяльності закладів освіти зайвим. Суттєвою проблемою аудиторських перевірок є професіоналізм самих аудиторів. Окрім того, аудиторська перевірка передбачає проведення незалежної експертизи. За умов регіонального управління якістю загальної середньої освіти, де фактично ті самі спеціалісти здійснюють і аудит, й інспекторський нагляд, розмежувати експертизу, аудит та інспектування неможливо.

Отже, система управління якістю загальної середньої освіти на регіональному потребує конструктивних змін та консолідації зусиль як державних, так і наукових, методичних служб, широкого представництва громадськості, батьків, що підсилить соціальну спрямованість самого процесу оцінювання.

5. Результати дослідження

У ході запровадження тривірневої організаційної схеми моніторингу якості загальної середньої освіти в Херсонській області здійснюється тісна співпраця науково-методичної лабораторії зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти з управлінням освіти і науки Херсонської обласної державної адміністрації і методичними службами районів і міст. Результатом цієї співпраці стало проведення низки регіональних моніторингових досліджень: «Моніторингове дослідження щодо виявлення в учнів 11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів навчальних досягнень з української мови через програмний продукт Модуль «ІнтерТест»; «Дистанційне моніторингове дослідження рівня сформованості у випускників загальноосвітніх навчальних закладів навичок використання інформаційно-комунікативних технологій у практичній діяльності»; «Ефективність впровадження міжнародно-освітньої програми «Intel.® Навчання для майбутнього» в ЗНЗ області»; «Моніторингове дослідження рівня володіння комп'ютером учнями старших класів»; «Визначення рівня володіння педагогічними працівниками області інформативно-комунікаційними технологіями» та ін.

Таким чином, використання регіонального підходу до управління якістю освіти дає змогу констатувати зміни у самій системі освіти зокрема:

- узгоджуються державні стандарти з регіональним компонентом освіти;
- створюються умови для розвитку мережі навчальних закладів різних типів і форм власності;
- забезпечується дієвий зв'язок між органами управління освітою та підпорядкованими загальноосвітніми навчальними закладами;
- набуває нової якості науково-методична база регіональної системи освіти, що сприяє й підтримує своєрідність та унікальність педагогічного досвіду в

регіоні, забезпечує реальні умови для поширення інноваційного досвіду.

6. Висновки

Отже, дослідження проблеми управління якістю загальної середньої освіти належить до найбільш актуальних проблем сучасної теорії освіти. Її актуальність зумовлена потребами забезпечення конкурентоспроможності випускників загальноосвітніх шкіл. Управління розвитком якості шкільної освіти відбувається на основі врахування сучасних тенденцій освіти, узагальнення інноваційного досвіду, аналізу ресурсних можливостей регіону. Водночас важливо передбачати корекцію цілей і завдань, проводити експериментальну перевірку ідей; давати експертну оцінку варіантам управлінських рішень, розробляти прогностичні моделі, створювати оптимальні умови праці для інноваційного пошуку.

Виконання програми організації та здійснення моніторингових досліджень дає змогу регіональним органам управління якістю освіти одержати об'єктивну інформацію про рівень якості освіти в регіоні та використати її для корекції змісту, форм і засобів діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах. Система постійного відслідковування процесу формування знань та умінь школярів забезпечує підвищення кваліфікації педагогів з окремих методичних проблем, сприяє визначенню напрямів та перспектив їхнього професійного зростання. Відтак прогнозування розвитку освіти в області здійснюється з урахуванням запитів регіонального ринку праці та потреб споживачів освітніх послуг. Однак реалізація стратегії розвитку освітньої галузі регіону неможлива без чіткого визначення індикаторів якості освіти та відповідного ресурсного забезпечення.

Література

1. Березняк, Є. С. Реалізація принципу демократизації в управлінській діяльності директора школи [Текст] / Є. С. Березняк. – К.: ІСДО, 1996. – 64 с.
2. Булах, І. Є. Поняття якості в освіті [Текст] / І. Є. Булах; під ред. І. Є. Булах // Система моніторингу та оцінювання якості освіти. – Київ, 2002. – 139 с.
3. Ващенко, Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону [Текст]: монографія / Л. М. Ващенко. – К.: Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. – 380 с.
4. Даниленко, Л. І. Менеджмент в освіті [Текст] / Л. І. Даниленко; гол. ред. В. Г. Кремень // Енциклопедія освіти. – К.: Хрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
5. Сльникова, Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні [Текст]: монографія / Г. В. Сльникова. – Х.: ДАККО, 1999. – 303 с.
6. Конаржевский, Ю. А. Менеджмент и внутришкольное управление [Текст] / Ю. А. Конаржевский. – М.: Образовательный центр «Педагогический поиск», 1999. – 224 с.
7. Лукіна, Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні [Текст] / Т. О. Лукіна. – К., 2004. – 342 с.
8. Ляшенко, О. В. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти [Текст] / О. В. Ляшенко // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2. – С. 34–40.
9. Панасюк, В. Використання досвіду управління якістю освіти [Текст] / В. Панасюк // Підручник для директора. – 2007. – № 8. – С. 42–51.

10. Пікельна, В. С. Управління школою. Ч. 1 [Текст] / В. С. Пікельна. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2004. – 112 с.
11. Поташник, М. М. Демократизація управління школою [Текст] / М. М. Поташник. – М.: Знання, 1990. – 77 с.
12. Субетто, А. Качество образования: проблемы оценки и мониторинга [Текст] / А. Субетто // Образование. – 2000. – № 2. – С. 62–66.
13. Тализін, М. Проблеми якості освіти [Текст] / М. Тализін. – К.: Наукова думка, 2006. – 112 с.
14. Яхнін, Я. К. Сучасні підходи до якості освіти [Текст] / Я. К. Яхнін. – К.: Наук. думка, 2006. – 143 с.
15. Кравченко, Ю. Качество образования – фактор повышения качества жизни [Текст] / Ю. Кравченко, О. Лебедев // Стандарты и качество. – 2007. – № 6. – С. 20–22.
16. Борисова, Є. Якість освіти і місце вищої школи в суспільстві [Текст] / Є. Борисова // Альма-матер. – 2003. – № 11. – С. 27–33.
17. Зайчук, В. Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики [Текст] / В. Зайчук // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 1. – С. 56–78.
18. Новікова, М. Регіональний менеджмент: Конспект лекцій [Текст] / М. М. Новікова. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 94 с.
19. Педагогічні новації столичної освіти: теорія і практика [Текст] / за ред. Л. Ващенко, Б. Жебровського. – К., КМПУ, 2001. – 348 с.
20. Мещанінов, О. П. Методики оцінки розвитку університетської освіти [Текст]: навч.-метод. пос. / О. П. Мещанінов. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 96 с.
21. Лукіна, Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика [Текст] / Т. О. Лукіна. – К.: «Шкільний світ» Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
4. Danylenko, L. I.; Kremen', V. G. (Ed.) (2008). Management in education. Encyclopedia of education. Kyiv: Khyntcom Inter, 1036.
5. El'nikova, G. V. (1999). Scientific bases of development of management by general secondary education in the region. Kharkiv: DAKKO, 303.
6. Konarzhevskiy, Yu. A. (1999). Management and interschool management. Moscow: Educational center «Pedagogic search», 224.
7. Loukina, T. O. (2004). State management by quality of general secondary education in Ukraine. Kyiv, 342.
8. Lyashenko, O. V. (2007). Organizational and methodical principles of monitoring of quality of education. Pedagogy and psychology, 2, 34–40.
9. Panasyuk, V. (2007). Usage of experience of management by quality of education. Textbook for director, 8, 42–51.
10. Pykel'na, V. S. (2004). Management by school in two parts. Chep. 1. Kharkiv: Publishing group «Basis», 112.
11. Potashnyk, M. M. (1990). Democratization of management by school. Moscow: Knowledge, 77.
12. Soubetto, A. (2000). Quality of education: problems of assessment and monitoring. Education, 2, 62–66.
13. Talyzin, M. (2006). Problems of quality of education. Kyiv: Scientific thought, 112.
14. Yakhnin, Ya. K. (2006). Contemporary approaches to quality of education. Kyiv: Scientific thought, 143.
15. Kravchenko, Yu., Lebedev, O. (2007). Quality of education – factor of growth of quality of life. Standards and quality, 6, 20–22.
16. Borysova, E. (2003). Quality of education and place of higher school in the society. Alma-mater, 11, 27–33.
17. Zaychouk, V. (2009). Management of quality of education as component of State educational policy. Pedagogy and psychology, 1, 56–78.
18. Novikova, M. M. (2007). Regional management: brief of lectures. Kharkiv: KNAMG, 94.
19. Vastchenko, L., Zhebrovs'kiy, B. (Eds.) (2001). Pedagogical innovations of capital's education: theory and practice. Kyiv: KMPU, 348.
20. Mestchaninov, O. P. (2006). Methodic of assessment of development of University education. Mykolaiv: Ed. MSHU named after Petro Moguila, 96.
21. Loukina, T. O. (2006). Monitoring of quality of education: theory and practice. Kyiv: «School world», Ed. L. Galitsina, 128.

References

1. Bereznyak, E. S. (1996). Realization of principle of democratization in management activity of director of school. Kyiv: ISDO, 64.
2. Boulakh, I. E.; Boulakh, I. E. (Ed.) (2002). Notion of quality in education. System of monitoring and assessment of quality of education. Kyiv, 139.
3. Vastchenko, L. M. (2005). Management of innovative processes in general secondary education of a region. Kyiv: Publishing organization «Tyrazh», 380.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Рябова З. В.
Дата надходження рукопису 16.05.2016*

Одаїник Світлана Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з питань зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти, кафедра педагогіки, менеджменту освіти й інноваційної діяльності, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», вул. Покришева, 41, м. Херсон, Україна, 73034
E-mail: odainyklana@meta.ua